

Sygn. akt I UK 110/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 28 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Katarzyna Gonera

SSA Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania E. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia
pozarolniczej działalności gospodarczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 września 2011 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 czerwca 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 29 grudnia 2009 r. stwierdził, że E. S. podlegała w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 marca 2005 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Od powyższej decyzji odwołała się ubezpieczona, wnosząc o jej uchylenie.

Organ rentowy wniosł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z 1 kwietnia 2010 r. sygn. akt ... 242/10 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób że ustalił, iż wnioskodawczyni z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 1 stycznia 2003 r. do 5 listopada 2003 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że 16 maja 2001 r. odwołująca się wspólnie z mężem złożyła w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wniosek o objęcie ich ubezpieczeniem społecznym rolników. Organ rentowy decyzją z 24 maja 2001 r. stwierdził, że wnioskodawczyni podlega ubezpieczeniom społecznym rolników oraz, że jest obowiązana do opłacania z tego tytułu składek. 12 lutego 2008 r. do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wpłynęło zaświadczenie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych informujące, że wnioskodawczyni jest zgłoszona do ubezpieczeń społecznych jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Wymieniona działalność zgłoszona była od dnia 1 kwietnia 2005 r. Natomiast pismo z Urzędu Skarbowego w O. wskazywało, że odwołująca się rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod firmą „L.C. - Noclegi, Wyżywienie, Restauracja Węgierska, E. S.” już 1 czerwca 2001 r.

Wobec powyższych ustaleń, rolniczy organ rentowy decyzjami z dnia 31 marca i 28 kwietnia 2008 r., stwierdzał ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec skarżącej od dnia 1 kwietnia 2005 r., a następnie od dnia 1 lipca 2001 r. 3 października 2008 r. do rolniczego organu ubezpieczeniowego wpłynęło kolejne zaświadczenie informujące, że wnioskodawczyni w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 18 kwietnia 2008 r., była podatnikiem podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Rolniczy organ rentowy ustalił

ponadto, że wnioskodawczyni od dnia 4 lutego 2002 r. nie jest płatnikiem podatku rolnego, bowiem nie posiada tytułu prawnego do uprzednio zajmowanego gospodarstwa rolnego, ponieważ we wskazanej dacie wspólnie z mężem darowała je synom: P. i J. S. Na skutek powyższych okoliczności rolniczy organ ubezpieczeniowy, uchylił decyzję z dnia 28 kwietnia 2008 r. i nową decyzją z dnia 7 listopada 2008 r., stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec E. S. od dnia 1 kwietnia 2002 r. Od powyższej decyzji odwołanie do Sądu złożyła ubezpieczona, wnosząc o jej zmianę i ustalenie, że podlegała ubezpieczeniom społecznym rolników w okresie od dnia 1 kwietnia 2002 r. do dnia 1 kwietnia 2005 r. Sąd Okręgowy wyrokiem z 16 kwietnia 2009 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że wnioskodawczyni E. S. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno - rentowego jako domownik od dnia 6 listopada 2003 r. „do nadal” (z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu).

Apelację od części wyżej wskazanego wyroku wniosła ubezpieczona, domagając się jej zmiany poprzez ustalenie, że podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczeniu emerytalno - rentowemu również w okresie od dnia 1 kwietnia 2002 r. do 5 listopada 2003 r. Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 2 września 2009 r. oddalił apelację wnioskodawczyni.

Niezależnie od Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, również Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadził swoje postępowanie, w kierunku objęcia E. S. obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednak z uwagi na proces toczący się Sprzed Sądem Okręgowym pod sygnaturą ... 2094/08 (chodzi o wyżej omówioną sprawę), organ ubezpieczeniowy postanowieniem z 14 stycznia 2009 r., zawiesił przedmiotowe postępowanie. Po wydaniu orzeczenia z 16 kwietnia 2009 r., zostało ono podjęte na nowo 30 listopada 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych 29 grudnia 2009 r. podjął decyzję zaskarżoną w niniejszej sprawie stwierdzającą, że E. S. w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do 31 marca 2005 r. podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i

wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. E. S. na rozprawie 18 marca 2010 r. ograniczyła odwołanie wnosząc, o stwierdzenie, że nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 6 listopada 2003 r. do 31 marca 2005 r.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że odwołanie skarżącej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ograniczone przez wnioskodawczynię na rozprawie w dniu 18 marca 2010 r. do okresu między dniem 6 listopada 2003 r. a 31 marca 2005 r. jest uzasadnione i zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu pierwszej instancji bezsporne w sprawie było, że wnioskodawczyni w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 18 kwietnia 2008 r. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „L. C. - Noclegi, Wyżywienie, Restauracja Węgierska, E. S.". Ponadto w okresie od 1 kwietnia 2002 r. do dnia 5 listopada 2003 r. nie podlegała ubezpieczeniu z żadnego tytułu. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 t.j.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Dodatkowo stosownie do art. 12 ust. 1 wskazanej wyżej ustawy, obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Ponadto w myśl art. 13 pkt 4 omawianej ustawy, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność, od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

W świetle powołanego wyżej stanu faktycznego i prawnego Sąd Okręgowy uznał, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych zasadnie objął E. S. obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym od dnia 1 stycznia 2003 r., a więc od dnia rozpoczęcia przez skarżącą pozarolniczej działalności gospodarczej, bowiem w tej dacie nie podlegała ubezpieczeniu z żadnego tytułu. Natomiast wątpliwości Sądu wzbudziła

końcowa data podlegania tym ubezpieczeniom, określona na dzień 31 marca 2005 r. Sąd Okręgowy podniósł, że wyrokiem z 16 kwietnia 2009 r. sygn. ... 2094/08, Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawczym E. S. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno - rentowego jako domownik od dnia 6 listopada 2003 r. „do nadal” (z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu). Od powyższego wyroku apelację złożyła ubezpieczona, która w dniu 2 września 2009 r. została przez Sąd Apelacyjny oddalona. W związku z tym wspomniany wyrok stał się prawomocny.

Sąd pierwszej instancji uznał, że organ rentowy podejmując zaskarżoną decyzję, znał treść wspomnianego prawomocnego wyroku z dnia 16 kwietnia 2009 r. Z treści sentencji omawianego orzeczenia należy rozumieć, że okresem wyłączonym z ubezpieczenia społecznego rolników jest okres, w którym wnioskodawczym podlegała ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a więc między dniem 1 kwietnia 2005 r. a dniem 18 kwietnia 2008 r. Sąd Okręgowy przyjął, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych swoją decyzją z 29 grudnia 2009 r. objął wnioskodawczynię obowiązkowym ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej pomimo, że na mocy wyroku Sądu z dnia 16 kwietnia 2009 r., podlegała ona już ubezpieczeniom społecznym rolników.

W tym stanie rzeczy oraz z uwagi na art. 366 oraz 365 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że decyzja ZUS w części określonej okresem od dnia 6 listopada 2003 r. do dnia 31 marca 2005 r., „jest niezgodna z przepisami, ponieważ narusza zasadę powagi rzeczy osądzonej”.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 30 czerwca 2010 r., sygn. akt ... 409/10 zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości, iż E. S. w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 18 kwietnia 2008 r. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „L. C. - Noclegi, Wyżywienie, Restauracja Węgierska, E. S.", a nadto w okresie od dnia 1 kwietnia 2002 r. do dnia 5 listopada 2003 r. nie podlegała ubezpieczeniu z żadnego tytułu. Natomiast sporna

okazała się okoliczność, czy z uwagi na zasadę powagi rzeczy osądzonej wynikającą z art. 366 k.p.c. i rozstrzygnięcie w sprawie ... 2094/08 można objąć wnioskodawczynię ubezpieczeniem osób prowadzących działalność gospodarczą od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 marca 2005 r., czy jedynie do dnia 5 listopada 2003 r.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Okręgowy w O. prawomocnym wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2009 r. stwierdził, że E. S. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownik od 6 listopada 2003 r. (z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu). W ocenie Sądu Apelacyjnego, z uzasadnienia tego wyroku wynika, iż Sąd Okręgowy ustalił, że E. S. wraz z mężem Z. S. kupili gospodarstwo rolne we wsi T. i gospodarstwo to zostało przekształcone w gospodarstwo agroturystyczne, a wnioskodawczyni z dniem 20 grudnia 2002 r. rozpoczęła prowadzenie w tym gospodarstwie działalności gospodarczej. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uznał, że E. S. od 6 listopada 2003 r. spełniła wszystkie przesłanki konieczne do uznania jej za domownika rolnika (z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu). Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarówno ustalenia w tej sprawie, jak też treść sentencji wyroku wskazuje wyraźnie, że Sąd Okręgowy stwierdził podleganie E. S. ubezpieczeniom społecznym rolników jako domownika do 6 listopada 2003 r., co do zasady, wskazując jednakże na możliwość podlegania ubezpieczeniu społecznemu także z innego tytułu. Sąd Apelacyjny rozważał przesłanki wystąpienia stanu powagi rzeczy osądzonej (tożsamość stron i podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w sprawie o sygnaturze ... 2094/08 podstawą faktyczną wydanego orzeczenia było podleganie E. S. ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Okręgowy rozpoznał wówczas odwołanie wnioskodawczyni od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i w sprawie tej był związany treścią decyzji tego organu. Natomiast niniejsza sprawa, w ocenie Sądu drugiej instancji, dotyczyła objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie

ubezpieczeń społecznych, a zaskarżona decyzja została wydana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Zatem zarówno podstawa faktyczna, jak też prawna rozstrzygnięcia w niniejsze sprawie była odmienna niż w sprawie ... 2094/08.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że „powagę rzeczy osądzonej ma w zasadzie tylko rozstrzygnięcie zawarte w sentencji wyroku, a nie jego uzasadnienie”. Jeżeli jednak sentencja wyroku nie zawiera wyraźnych granic rozstrzygnięcia, należy dokonać wykładni wyroku. Gdy wykładnia wyroku nie daje odpowiednich rezultatów, należy posłużyć się treścią uzasadnienia, a jeśli nie zostało ono sporządzone, sąd orzekający musi - na podstawie akt sprawy - odtworzyć rozumowanie sądu, który wydał rozstrzygnięcie. Jednakże mając na uwadze zarówno treść sentencji wyroku, a zwłaszcza wskazanie „z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu”, jak też ustalenia faktyczne, którym Sąd Okręgowy dał wyraz w uzasadnieniu wyroku, objęcie E. S. ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji tj. od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 marca 2005 r. nie powoduje naruszenia zasady powagi rzeczy osądzonej.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony skargą kasacyjną wniesioną przez ubezpieczoną, w której zarzucono naruszenie przepisów postępowania: art. 365 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego - polegające na błędnym niezastosowaniu tego przepisu przy wyrokowaniu, mimo że Sąd drugiej instancji był związany uprzednio wydanym prawomocnym orzeczeniem Sądu Okręgowego w O. Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 16 kwietnia 2009 r. wydanym w sprawie ... 2094/08, od którego apelacja została oddalona prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 2 września 2009 r. w sprawie ... 568/09 - nieuwzględnienie powyższego przepisu spowodowało, że Sąd Apelacyjny orzekał tak, jakby nie był związany prawomocnym wyrokiem w sprawie ... 2094/08 ustalającym skarżącej okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, dlatego naruszenie „art. 365 § 1 K.p.a.” (chodzi o art. 365 § 1 k.p.c.) mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy; art. 352 Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i samodzielne dokonanie przez sąd drugiej instancji wyjaśnienia wątpliwości co do treści sentencji wyroku Sądu Okręgowego w O. Wydział Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych z 16 kwietnia 2009 r. wydanego w sprawie ... 2094/08, miast wystąpienia do Sądu, który wydał przedmiotowy wyrok z wnioskiem o wydanie postanowienia w sprawie wyjaśnienia wątpliwości co do treści wyroku - wpłynęło to bezpośrednio na ocenę czy w danej sprawie Sąd Apelacyjny jest związany wyrokiem w sprawie ... 2094/08, czy też nie, a co za tym idzie mogło mieć istotny wpływ na wynik niniejszej sprawy.

Zarzucono również naruszenie prawa materialnego: art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 oraz art. 18 ust. 8 i 9, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie w niniejszym przypadku, mimo że nie pozwalał na to, w sytuacji zaistniałej w sprawie, przepis art. 365 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego; art. 2a ust. 2 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz „zasady zaufania państwa do państwa” i stanowionego przez nie prawa wynikającej z art. 2 Konstytucji RP - poprzez ich błędne niezastosowanie, które doprowadziło do zaakceptowania sytuacji występowania dwóch różnych rozstrzygnięć (sądów i organów) w identycznych stanach faktycznych i prawnych dotyczących ubezpieczonej i jej męża, a ukształtowanym prawomocnym wyrokiem w sprawie ... 2094/08; oraz art. 5 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 16 ust. 3 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 z późn. zm.) poprzez ich łączne niewłaściwe zastosowanie i zaakceptowanie niedopuszczalnej sytuacji, w której po wydaniu zaskarżonego obecnie wyroku ubezpieczona ma ustalone dwa tytuły ubezpieczeń na ten sam okres od 5 listopada 2003 r. do 31 marca 2005 r.

Wskazując na powyższe wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego całości i przekazanie sprawy temu Sądowi w całości do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

Skarga kasacyjna zawiera uzasadniony zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. i dlatego została uwzględniona.

Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie uznawszy, że prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 16 kwietnia 2009 r. (... 2094/08), od którego apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 2 września 2009 r. (... 568/09), nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej w tej sprawie. Jest to słuszny wniosek, jednakże nie odpowiada zasadniczemu problemowi procesowemu w tej sprawie. Oczywiście jest, że wyrok zapadły w sprawie z odwołania E. S. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dotyczącej ustania ubezpieczenia społecznego rolników, ustalający podleganie E. S. ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego jako domownika od dnia 6 listopada 2003 r. „do nadal (z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu)” nie ma powagi rzeczy osądzonej między innymi stronami czyli między E. S. a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie bowiem z art. 366 k.p.c., wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Konsekwencją powagi rzeczy osądzonej jest niemożliwość toczenia ponownego sporu między tymi samymi stronami o to, co było już przedmiotem rozstrzygnięcia. Stwierdzenie powagi rzeczy osądzonej prowadzi do odrzucenia pozwu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.). Taka sytuacja niewątpliwie nie miała miejsca w rozpoznawanej sprawie.

Problem wymagający rozważenia i rozstrzygnięcia sprowadzał się natomiast do określenia zakresu związania w tej sprawie prawomocnym orzeczeniem zapadłym w innej sprawie (o sygnaturze ... 2094/08). W myśl art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał lecz również inne sądy i organy administracji publicznej. Związanie prawomocnym wyrokiem stanowi zagadnienie odmienne od powagi rzeczy osądzonej. Sąd pierwszej instancji powołał w swym orzeczeniu zarówno art. 366 jaki art. 365 § 1 k.p.c. nie oddzielając w swych rozważaniach obu wskazanych zagadnień a Sąd Apelacyjny niesłusznie poprzestał na stwierdzeniu braku powagi rzeczy osądzonej.

Na wstępie trzeba dokonać rozróżnienia między związaniem prawomocnym wyrokiem sądu rozpoznającego inny spór (niż ten, który został już prawomocnie osądzony) między tymi samymi stronami a związaniem wyrokiem w sprawie, w której nie zachodzi tożsamość stron. O ile w pierwszym przypadku związanie oznacza zakaz nie tylko czynienia odmiennych ustaleń faktycznych w kolejnej sprawie co do kwestii objętych prawomocnym wyrokiem ale nawet prowadzenia postępowania dowodowego na te – przesądzone – okoliczności (por. rozważania zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r. I UK 191/10 LEX nr 896481), to w drugiej sytuacji strona, której nie dotyczy związanie prawomocnym wyrokiem (a związanie poza tzw. prawomocnością rozszerzoną nie rozciąga się na osoby trzecie) ma prawo udowadniać okoliczności, z których wywodzi skutki prawne mimo, że stanowiły one podstawę prawomocnego wyroku w innej sprawie. Związanie sądu oznacza natomiast niemożliwość ignorowania stosunku prawnego ukształtowanego prawomocnym wyrokiem.

Stwierdzenie związania lub braku związania Sądu w tej sprawie prawomocnym wyrokiem zapadłym w sprawie o sygnaturze ... 2094/08 dotyczącej podlegania wnioskodawczyni ubezpieczeniom społecznym rolników ma podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia obecnie toczzonego sporu. Specyficzne sformułowanie prawomocnego wyroku z dnia 16 kwietnia 2009 r. stwarza trudności w ustaleniu związania i ewentualnie jego zakresu. Ponieważ ustalono w nim podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno – rentowego od 6 listopada 2003 r. „do nadal” jednakże z wyłączeniem okresów podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu, nie można ustalić zakresu związania tylko na podstawie treści sentencji wyroku. Treść sentencji wystarcza na ustalenie związania tylko co do początkowej daty objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniem społecznym rolników. W sentencji tego wyroku wyrażono wyłączenie spod ubezpieczenia społecznego rolników niesprecyzowanych okresów czasu. Wyrok ten jest niezrozumiały, skoro nie można stwierdzić na jego podstawie, czy i ewentualnie jakie okresy są objęte zadeklarowanym w nim wyłączeniem i z czego (z tego samego wyroku czy też decyzji organu rentowego) takie wyłączenie miałyby wynikać. Zachodzi zatem sytuacja, na którą zwrócił uwagę Sąd Najwyższy

w wyroku z dnia 1 kwietnia 2011 r. (II PK 248/10, LEX nr 898418) stwierdzając, że ustalenie zakresu związania wyrokiem wymaga niejednokrotnie wykładni orzeczenia w świetle sporządzonego do niego uzasadnienia. Analiza uzasadnienia wyroku jest konieczna już z tego względu, że treść sentencji mogłaby sugerować dopuszczalność wyłączenia każdego okresu po 6 listopada 2003 r. spod podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w razie ustalenia podlegania innemu ubezpieczeniu bez narażenia się na zarzut naruszenia związania sądu prawomocnym wyrokiem zapadłym w innej sprawie (art. 365 § 1 k.p.c.). Sąd Apelacyjny zaniechał dokonania takiej analizy. Natomiast Sąd pierwszej instancji wyraził pogląd, że treść sentencji należy rozumieć w ten sposób, że okresem wyłączonym z ubezpieczenia społecznego rolników jest okres, w którym wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej „ a więc między dniem 1 kwietnia 2005 roku a dniem 18 kwietnia 2008 roku”. Sąd drugiej instancji nie odniósł się do tego stwierdzenia. Konieczne w tej sprawie jest wyjaśnienie sposobu wykonania tego wyroku i rozważenie, jakie byłyby konsekwencje ewentualnego ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym z dwóch różnych tytułów w tym samym okresie.

Podniesione w skardze zarzuty naruszenia prawa materialnego mają wtórne znaczenie w stosunku do podstawowego zarzutu naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. Natomiast zarzut naruszenia art. 352 k.p.c. nie jest słuszny, przede wszystkim z tego względu, że niedokonanie wykładni nie może obciążać sądu, który nie wydał wyroku a sąd rozważający związanie prawomocnym wyrokiem wydanym w innej sprawie nie ma legitymacji w zakresie wniosku o wykładnię i jest obowiązany samodzielnie ustalić związanie.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).